

Hallintovaliokunta 19.09.2024/ HE 68/2024 vp

Asiantuntijalausunto ulkomaalaislain muuttamisesta HE 68/2024 vp

Suomen Kuntaliitto ry esittää lausuntonaan valiokunnalle kunnioittavasti seuraavaa.

Kuntaliitto pitää esitettyjä tavoitteita varmistaa maahan saapuvien työntekijöiden mahdollisuudet elättää itsensä ansaitsemallaan palkalla ja lisätä koikaikatyötä Suomessa kannatettavina.

Hallituksen esityksen tavoitteena on kuitenkin varmistaa, että työperusteinen maahanmuutto vahvistaa julkista taloutta, ilman että palkkarajan asettaminen rajoittaisi liikaa työvoiman saatavuutta. **Palkkarajan asettamisen julkistaloudelliset vaikutukset arvioidaan kuitenkin vähäisiksi. Esityksen keskeinen tavoite vaikuttaisikin saatavien tietojen perusteella jäävän toteutumatta, jolloin kyseinen esitys rajoittaisi ainoastaan työvoiman saatavuutta kasvattamatta julkista taloutta.**

Kuntaliitto haluaakin edelleen korostaa, että yksi merkittävimmistä esteistä suomalaisyritysten kasvulle on ollut jo pitkään osaavan työvoiman saatavuus. Esitetty palkkaraja lisäisi yritysten kynnystä palkata työvoimaa ulkomailta ja vähentäisi kokonaisuudessaan työperäistä maahanmuuttoa, mikä ei Kuntaliiton näkemyksen mukaan ole toivottavaa kehitystä.

Selvityksen tuloajan asettamisen vaikutuksista työvoiman saatavuuteen ja julkistalouteen (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2024:21) mukaan **tulorajat vaikeuttaisivat erityisesti niiden alojen työntekijöiden maahantuloa, jotka ovat jo valmiiksi työvoimapulasta tai kohtaanto-ongelmasta kärsiviä ammatteja.** Lisäksi esityksellä olisi myös suuri vaikutus niihin aloihin, jotka tarvitsevat osa-aikaista työvoimaa.

Kuntaliitto korostaa, että työvoimapula-aloiksi määritellyt ammatit tulisi erityisesti rajata pois esitetyn palkkarajan piiristä. Toisessa hallituksen lakiehdotuksessa laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta, kolmen/kuuden kuukauden sääntö (Hankenumero TEM086:00/2023) on esitetty pykälää, joka sisältäisi valtakunnallista listausta työvoimapula-aloista. Näitä listattuja aloja voitaisiin hyödyntää myös palkkarajaa koskevien rajoitusten määrittelyssä,

jotta ne alat, joilla on todettu työvoimapula, rajattaisiin palkkarajan soveltamisen ulkopuolelle.

Ruotsissa ehdotetaan parhaillaan heillä käytössä olevan toimeentulovaatimuksen korvaamista mediaanipalkkaan perustuvalla palkkavaatimuksella, josta voitaisiin poiketa työvoimapula-aloilla sekä kansallisella että alueellisella tasolla. Näillä aloilla palkkavaatimus vastaisi työehtosopimuksen tai alan tavanomaista palkkatasoa. Suomessa vastaava malli voitaisiin ottaa ennaktoivasti käyttöön jo tässä vaiheessa, mikäli ehdotettu palkkaraja tulisi voimaan.

Esityksessä ei mielestämme ole riittävästi arvioitu, onko jo maassa asuvalla työvoimalla realistisesti mahdollista täyttää kyseisiä tehtäviä. Siinä ei ole esitetty keinoja, millä toimenpiteillä saataisiin varmistettua poistuvan työvoiman korvaaminen erityisesti siitä eniten kärsiviltä aloilta. Myöskään taloudellisia vaikutuksia sille, miten tällainen tilanne vaikuttaisi julkiseen talouteen, ei ole arvioitu. **Korvaavan työvoiman saatavuuden haasteet vaikuttavat negatiivisesti yritysten toimintaedellytyksiin ja sitä kautta tiettyjen kuntien ja alueiden elinvoimaan.**

Tulorajan asettaminen vaikuttaisi kuntiin eri tavoin, heikentäen erityisesti niiden kuntien elinvoimaa, joihin muutokset eniten kohdistuvat. TE-toimiston tehtävien siirtyessä kunnille yritysten toiminnan mahdollinen heikentyminen lisäisi työttömyyttä ja vaikuttaisi siten myös kuntiin ja kuntien talouteen. Alueilla, joissa ulkomaalaistaustaisen väestön osuus on jo ennestään alhainen, uudistuksella olisi erityisen haitallisia vaikutuksia väestönkehityksen ja alueellisen eriytymisen kannalta. Suurimmat vaikutukset kohdistuisivat Varsinais-Suomeen, Pohjanmaalle ja Etelä-Savoon.

Esityksessä on esitelty Ruotsissa ja Tanskassa käytössä olevia vastaavia tulorajan malleja. Olisikin ollut hyödyllistä tarkastella näiden mallien vaikutuksia kyseisten maiden työvoiman saatavuuteen ja julkiseen talouteen, jotta myös Suomen mallin mahdollisia vaikutuksia voitaisiin arvioida paremmin. Ruotsissakin oletetusti on syynsä, miksi toimeentulovaatimukseen ollaan nyt ehdottamassa muutosta, jolla työvoimapula-alat voitaisiin jättää toimeentulovaatimuksen ulkopuolelle.

Palkkarajan asettamisen lisäksi esityksen tavoitteena on myös luoda lakiin mekanismi, jolla voidaan tarpeen mukaan säädellä palkkavaatimusta työntekijän oleskeluluvan myöntämiselle asetuksella. Vaarana voidaankin nähdä, että palkkaraja vielä nousee ja siten vaikuttaisi entistä kielteisemmin työvoiman saatavuuden, että julkiseen talouteen.

Kuntaliitto pitää kuitenkin myönteisenä esityksen jakson 10 ”Toimeenpano ja seuranta” (s. 34) mainintaa siitä, että työntekijän oleskelulupa-asetettavan palkkarajan vaikutuksia on syytä seurata lain voimaantulon jälkeen. Seuranta voisi olla järkevää tehdä jo esimerkiksi vuosi lain voimaantulon jälkeen. Lisäksi nostamme esiin, että on vielä varmistettava, että oikeusministeriön lausunnoissa (OM 31.1.2024 sekä lausunto työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle 5.9.2024) edellytetyt tarkennukset on riittävästi otettu huomioon.

SUOMEN KUNTALIITTO

Anu Rätty
Juristi

Maija Lehtimaa
Maahanmuutto- ja kotoutumisasiantuntija

Maija Niskavirta
Projektipäällikkö